

1897 OSMANLI-YUNAN SAVAŞI'NDA GÖNÜLLÜ OSMANLILAR

Cemal SEZER*

ÖZ

1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, Yunanların Megalo İdea'yı gerçekleştirme yolunda Girit Adası'nı ilhak etmek ve Osmanlı sınırlarına yaptığı saldırılar nedeniyle çıkmıştır. Osmanlı'ya karşı üstün olduğunu düşünen Yunan idarecileri, savaşı kazanacaklarından oldukça emin bir hâldeyken savaş umdukları gibi gitmemiş; kısa süre içerisinde Türk askerlerine Atina yolu açılmıştır. Bu sıralarda Yunanların yardımına başta Rusya olmak üzere Büyük devletler koşmuş, Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında mütareke görüşmelerinin başlamasını sağlamışlardır. Savaşta Osmanlı ordusu; nizamiye, redif ve müstahfiz sınıflarının dışında, gönüllü askerlerden oluşmuştur. Gönüllü asker yazılmak için Müslümanların yanı sıra gayrimüslimler de başvuruda bulunmuşlardır. Gönüllü kayıtları çocuk denebilecek yaştan yaşlısına kadar her kesiminden olmuştur. Başvuruları olumlu sonuçlanan gönüllüler belirlenen yerlere yani cephelere halkın katıldığı coşkulu törenlerle uğurlanmış, zafer kazanılmasının verdiği gururla asker dönüşleri de aynı şekilde gerçekleşmiştir. Ayrıca gönüllü askerlere ve gönüllülerin geride bıraktıkları ailelerine yerel makamlar ile ekonomik durumu iyi olan bölgenin ileri gelenleri tarafından nakdî, yiyecek ve giyecek yardımında bulunulmuştur. Osmanlı Devleti'nin cephelerde elde ettiği başarılarında askerî sınıfların olduğu gibi gönüllülerin de katkıları vardır. Gönüllü askerlerin cephelerde gösterdiği başarı ve sadakat, değişik rütbelerde nişanlar almasını ya da sadece bu savaş için yapılmış olan "Yunan Harbi Madalyası" ile onurlandırılmalarını sağlamıştır. Dolayısıyla araştırmada; 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında Osmanlıların gönüllü asker kaydı, kayıtları kabul edilenlerin cephelere sevki ve cephelerden dönüşleri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Yunanistan, Savaş, Asker, Gönüllü.

THE VOLUNTEER OTTOMANS IN THE GRECO-TURKISH WAR OF 1897

ABSTRACT

The Greco-Turkish War of 1897 broke out due to the annexation of Crete by the Greeks to instigate the Megali Idea and attacks carried out on the Ottoman borders. Greek administrators – who thought that they were superior to the Ottomans * were certain about winning the war; however, the war did not go as planned and in no time, the roads to Athens were lying naked in front of the Turkish soldiers. Meanwhile, big states, especially Russia, helped the Greeks, even eventually them to enter truce negotiations between Greece and the Ottoman Empire. The Empire employed volunteer soldiers as well as regular (nizamiye) and reserved (redif) officers alongside home guards (müstahfiz). Both Muslims and non-Muslims alike were drafted as volunteer soldiers. These volunteers ranged in age from children to elderly. Those whose applications were accepted were then sent to the fronts, accompanied off by big ceremonies and crowds – as well as large welcoming parties if they managed to return alive. They were also offered money, food, and clothing by the local authorities and local wealthy patrons. Both they the other soldier branches helped the Ottoman Empire succeed in battle around of its borders. Their loyalty earned them medals of different ranks alongside the special edition "Medal of Greco War." In this study, we shall delve into the world of the Greco-Turkish War's volunteers, and how they signed up, were dispatched, and came home.

Keywords: The Ottoman Empire, Greece, War, Soldier, Volunteer.

Araştırma Makalesi

Makale Gönderim Tarihi: 02.01.2023; Yayına Kabul Tarihi: 01.03.2023

* Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, BOLU; ORCID: 0000-0002-5143-4023, E-posta: sezer_c@ibu.edu.tr

Giriş

“93 Harbi” olarak bilinen 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı sonucunda imzalanan 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşmasıyla Yunanistan’ın lehinde sınır düzenlemesi yapılması kararı alınmış ve bunun sonucunda Teselya Yunanistan’a verilmiştir (Armaoğlu, 2003, s. 525, 542-546). Böylece Megalo İdea’nın¹ gerçekleşmesi doğrultusunda önemli bir adım daha atan Yunanların hedefinde artık Girit Adası’nın Yunanistan’a bağlanması vardı (Uçarol, 2013, s. 435; Ölmez, 2013, s. 95). Berlin Antlaşması’nda Girit’te ıslahat yapılacağı belirtilmesiyle adadaki statü 25 Ekim 1878’de Halepa Sözleşmesiyle belirlenmiştir². Fakat 1885 yılında Bulgaristan’ın Doğu Rumeli ile birleşmesi, Osmanlı’nın bütün dikkatinin buraya yoğunlaşmasına neden olmuş ve bu fırsatı değerlendiren Yunanlar, Girit’te harekete geçmiştir. Yunanistan’ın kıskırtmasıyla Girit’te çıkan ayaklanma 1888 yılında bastırılmış, II. Abdülhamit Ekim 1889’da Halepa Sözleşmesini yürürlükten kaldırmıştır (Uçarol, 2013, s. 435). Yalnız bu durum uzun sürmemiş, 1895’te adada başlayan ayaklanma Girit’in yeniden uluslararası bir mesele hâline gelmesine yol açmıştır. Büyük devletlerin de baskısıyla 25 Ağustos 1896 tarihinde sözleşme yeniden yürürlüğe girmiştir (Hatipoğlu, 1985, s. 37). Artık Girit’le ilgili atılacak her adım Girit, Yunanistan’a bağlanmadıktan sonra Yunanlar için bir anlam ifade etmeyecekti. Dolayısıyla 1897 Şubat başlarında Rumlar adada yeniden ayaklanmıştı. Yunan Prensi Yorgi komutasında bir savaş filosu da Girit karasularına girmiş, 10 Şubat’ta Yunan askerleri adaya çıkarma yapmış, ardından Girit’in Yunanistan’a bağlandığı açıklanmıştı (Uçarol, 2013, s. 435). Etnik-i Eteryia Cemiyeti’nin³ etkisindeki Yunan hükümeti ve kamuoyu, Girit’in alınması için gerekirse Osmanlı Devleti ile savaşılması taraftarı idi⁴. Ancak Girit’in Yunanistan’a bağlanması büyük devletler tarafından kabul görmeyince, Yunanistan adadaki asker ve donanmasını geri çekmek zorunda kalmıştır. Fakat Yunan subaylarının idaresindeki Yunan çeteleri Osmanlı sınırlarından saldırmaya başlamışlardır (Binark, 1988, s. 20; Uçarol, 2013, s. 437). Yunanistan ile Osmanlı Devleti arasında Girit sorunu nedeniyle gerginleşen ilişkilere ilaveten Yunanların Türk sınırına askeri yığınak yapması ve sınırlarda faaliyet gösteren çeteleri desteklemesi, savaşın çıkma olasılığını arttıran nedenler olarak Türk yetkililerince büyük devletlere bildirilmişti (Adıyeke, 2000, s. 185). Büyük devletler de Atina’daki büyükelçileri vasıtasıyla Yunanistan’a verdikleri ortak notada, olası çatışmadan ilk saldıranın sorumlu tutulacağını ve hiçbir kazanç elde edemeyeceklerini ifade etmişlerdi (Sertoğlu, 1987, s. 32)⁵.

¹ Megalo İdea’ya göre Yunanistan’ın bağımsızlığının ardından Batı Trakya, Selanik, Ege adaları, On İki Ada, Girit, Batı Anadolu, Kıbrıs, İmroz (Gökçeada) ve Bozcaada ilhak edilecek, Pontus Rum devleti kurulacak ve nihayet İstanbul’un işgaliyle Doğu Roma İmparatorluğu inşa edilecekti (bk. *Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo İdea*, 1985, s. 28-29, 51-52).

² Halepa Sözleşmesi’nin içeriği hakkında bk. Karal, 1995, s. 119.

³ 12 Kasım 1894 tarihinde Atina’da Yunan subaylar tarafından kurulmuştur. Cemiyetin temel amacı Megalo İdea’yı gerçekleştirmektir. Cemiyet, Aralık 1896 tarihinden itibaren üye sayısını arttırmış, ünü ülke dışında da yayılmıştır. Öyle ki Hindistan’dan ABD’ye taraftar bulmuştur. Özellikle 1896 yılında Atina’da düzenlenen olimpiyatları fırsat bilmiş, gerçekleştirdiği propaganda faaliyetleriyle olimpiyatlara katılan kabileler üzerinde etkili olmuştur (bk. Hatipoğlu, 1985, s. 37-39).

⁴ Girit Adası Yunan topraklarına katılırsa Megalo İdea’nın gerçekleşmesi doğrultusunda önemli bir adım atılmış olacaktı. Ayrıca bozulan ekonomi, elde edilen askeri ve siyasi kazanımla halk nezdinde görmezden gelinecekti (bk. Adıyeke, 2000, s. 186-187).

⁵ Yunanistan’ın Makedonya’da nüfuz alanı oluşturmaya çalışması, Bulgaristan ve Sırbistan’ın çıkarlarına aykırı olduğundan bu iki ülke tarafsız kalmıştır. Ayrıca bu durum Avusturya için de geçerliydi. Avusturya, Yunanistan’ın özellikle Selanik’e yaklaşmasını istememiştir. İngiltere ve Fransa, Yunanistan’ın büyümesini henüz erken bulmuş, İngiltere İrlanda Sorunuyla uğraştığı gibi Balkanlarda herhangi bir meselenin çıkmasını istememiştir. Ayrıca Osmanlı Devleti’nin zayıflaması Rusya’nın güneye daha çok yaklaşmasına imkân vereceğinden dengelerin değişmesini uygun bulmamıştır. Almanya ise Osmanlı ile aralarındaki siyasi ve ekonomik ilişkileri bozacak gelişmelerden uzak durmuştur. Dolayısıyla geriye sadece Rusya kalmıştır. O da tek

Yaşanan gelişmelere rağmen Yunanistan'ın silahlanmaya devam etmesi, Osmanlı Devleti'nin askerî hazırlıklara başlamasına neden olmuştur (Armaoğlu, 2003, s. 557).

16 Nisan 1897 tarihinde Yunanlar savaş ilan etme gereği duymaksızın Osmanlı sınırlarını geçmeye çalışmıştır (Hülagü, 2008, s. 81). Serasker Rıza Paşa, II. Abdülhamit'e savaşın kaçınılmaz olduğunu belirtmiş, Padişahın da onaylamasıyla 17 Nisan'da Yunanistan'a savaş ilan edilmiştir (Sun, 1965, s. 27; Sertoğlu, 1987, s. 33; Uçarol, 2013, s. 437; Osman Senaî, 2016, s. 241). Savaşın başlamasıyla Yıldız Sarayı'nda bir heyecan oluşmuştur. Hatta bazen yemeği ayakta yiyen Padişah (Osmanoğlu, 2017, s. 103), sarayda Teftiş-i Askerî Dairesi'nde kurulan komisyon vasıtasıyla savaşı yakından takip etmiş, gerektiği durumlarda müdâhil olmuştur. Zira kendisi komisyonun birinci, Gazi Ahmet Muhtar Paşa ise ikinci başkanıydı (Hülagü, 2008, s. 103).

Osmanlı Devleti'nin savaş sırasında önemli askerî merkez üslerinden birisi de Selanik'ti. Çünkü İstanbul ile sağlanan demiryolu hattının 1896 yılında tamamlanmasıyla askerin toplanması, sevk ve idaresi ile her türlü malzemenin sağlanması için Selanik uygun bir yerdi (Barlett, 2014, s. 85). Savaşta Birinci Ordu'nun Bursa, Kastamonu, Ankara, Kayseri; İkinci Ordu'nun Edirne, Bandırma, Afyon, Konya; Üçüncü Ordu'nun Üsküp, Manastır, Selanik, Aydın ve Dördüncü Ordu'nun da Trabzon tümenleri görev yapmıştır (Sertoğlu, 1987, s. 34). Savaş, Alasonya Taarruz Ordusu (Doğu) ve Yanya Müdafaa Kolordusu (Batı) olarak iki cephe⁶ gerçekleşmiştir. Alasonya'daki ordunun komutanı Müşir Ethem Paşa⁷, Yanya'da ise Ahmet Hıfzı Paşa'ydı (Sun, 1965, s. 76; Hülagü, 2008, s. 66). Savaşta Osmanlı ordusunun sayısı 90.000, Yunanların 65.000 olup her iki tarafın askerî gücünün 2/3'ü Teselya'da bulunmaktaydı (Ölmez, 2013, s. 100)⁸. Osmanlı tarafı 18 Nisan'da Milano Savaşı'nı kazanmış, 25'inde Yenişehir, 26'sında Tırhala'yı almış ve 17 Mayıs'ta Dömeke Savaşı'nı kazanarak Teselya ve Epir orduları arasındaki bağlantıyı sağlamıştır (Kartal, 1995, s. 117). Yunanlar savaşın kısa süre içerisinde kazanılarak Selanik'e ulaşacağını düşünmüş olsa da cephelelerde alınan ağır mağlubiyetlerden sonra Yunan hükûmeti istifa etmiş (Armaoğlu, 2003, s. 562) ve Ruslardan yardım talebinde bulunmuştur. Bunun üzerine Çar II. Nikola, II. Abdülhamit'e göndermiş olduğu telgrafta, kazanılan zaferden dolayı tebriklerini sunmuş, fakat daha ileri gidilirse siyasi karışıklıklara neden olabileceğini belirterek ordunun ilerlememesi için gerekli emirlerin verilmesini padişahı rica etmiştir (Tahsin Paşa, 2017, s. 62). Rusya'nın dışında diğer büyük devletlerin de etkisiyle yapılan görüşmeler sonucunda 20 Mayıs 1897 tarihinde ateşkes antlaşması imzalanmıştır (Sun, 1965, s. 257; Uçarol, 2013, s. 562). İki ülke arasındaki barış görüşmeleri ise 4 Aralık'ta sonuçlanmış, 16 maddelik imzalanan barış antlaşmasıyla Yunanistan, Teselya sınırındaki bazı küçük toprak parçalarını Türk tarafına bırakmış ve savaş tazminatı ödemeyi kabul etmiştir (Kartal, 1995, s. 118; Armaoğlu, 2003, s. 562). Elde edilen askerî başarı Osmanlı Devleti'nin dolayısıyla II. Abdülhamit'in prestijini arttırmış olsa da (Kartal, 1995, s. 118) barış müzakerelerinde istenilen sonuca ulaşamamıştır.

başına hareket edememiştir (bk. Kartal, 1995, s. 116; Armaoğlu, 2003, s. 556). Yalnız Yunanistan, Balkanlarda çıkacak bir savaşta Bulgarların yanlarında yer alacaklarını düşünmüşlerdir (bk. Adıyeye, 2000, s. 187).

⁶ Büyük Devletlerin Girit'te olmaları, iki ülkenin donanma gücünün deniz harekâtı için yetersizliği, savaşın karada gerçekleşmesini sağlamıştır (bk. Uçarol, 2013, s. 437).

⁷ 14 Şubat 1897 tarihinde Adana Fevkalade Komutanlığı'ndan Alasonya'ya atanmıştır (bk. Ölmez, 2013, s. 98).

⁸ Osman Senaî'ye göre Yunan kuvvetlerinin sayısı 54.350 idi (bk. Osman Senaî, 2016, s. 164). Sun ise 66.013 olarak vermiştir (bk. Sun, 1965, s. 46). Ziya Şakir de Osmanlı tarafını 103.900, Yunanların ise gönüllüler dâhil 80.000 olduğunu belirtmiştir (bk. Ziya Şakir, 2011, s. 66, 68). Cephelelere asker ve çeşitli ihtiyaç malzemelerinin gönderilmesinde deniz hatları ve demiryolları önemli bir işlev görmüştür. Anadolu'daki askeri sevkiyat Karadeniz ve Marmara iskelelerinden Tekirdağ İskelesi'ne giden deniz vasıtaları kullanılmış, demiryolu güzergâhı olarak Ankara-İzmir, İstanbul-Selanik, Selanik- Manastır, Dedeağaç-Selanik hatları en çok faaliyet göstermiştir (bk. Hülagü, 2008, s. 65).

Çünkü savaşın temel nedenini oluşturan Girit sorunu Osmanlı lehine çözümlenememiştir (Tahsin Paşa, 2017, s. 63)⁹.

1. Osmanlı Askerî Teşkilatında “Gönüllülük”

1897 Yunan Savaşı başladığında Osmanlı askerî teşkilatı üç kısımdan oluşmaktaydı. Bunlardan ilki “Nizamiye” kuvvetleri olup “barış zamanında daimi orduyu teşkil eden ve barış kadrolarına göre subay ve erleri bulunan birliklere”; ikincisi “Redif” olarak isimlendirilen “barış zamanında yalnız bir kısım subayları mevcut olan ve depolanmış seferi silah, donatım ve eşyasını muhafaza için 20-40 eri bulunan teşkillere” denilmiştir. Nizamiye süresini bitirenler ve “ihtiyata” geçmiş askerlerden 26 yaşına girenler Redif sınıfına kabul edilmişlerdir. Redif sınıfında yer alan askerler savaş olmayan yani olağan zamanlarda iki yılda bir ve bir ay süresince gönderildikleri tabur merkezlerinde eğitim almışlardır. Üçüncüsü de 34 yaşından itibaren “Müstahfiz” sınıfı oluşturanlardan meydana gelmiştir (Sun, 1965, s. 37-39).

Osmanlı ordusunu modernleşmesi için 1883 yılında Almanya’dan İstanbul’a gelen Von der Goltz’un idaresinde hazırlanan (Çadırcı, 2008, 118-119; Ayaydın, 2011, s. 65) 25 Ekim 1886 tarihli kanunname, 1887’de uygulamaya geçmiştir. Bu kanunname 8 fasıl, 120 madde ve bir hatimeden meydana gelmiştir (Aydın, 1994, s. 30-31; Çadırcı, 2008; s. 113; Ayaydın, 2011, s. 65). Gönüllü asker olma şartları da kanunnamenin 110-117. maddeleri arasında yer almıştır. Buna göre gönüllü olma şartları şu hususları içermiştir (Aydın, 1994, s. 43)¹⁰:

“Gönüllü asker olmak isteyenlerin her türlü bulaşıcı hastalıktan uzak, vücudu sıhhatte ve askerliğe elverişli durumda bulunması, yaş olarak 18’den küçük olmaması ve askerlik yükümlülüğü altında bulunmaması, kendisinin hırsızlık, ırza tecavüz gibi yüz kızartıcı bir suçtan dolayı ceza almamış olması ve halk arasında kötü tanınmış kişilerden olmaması, Askerliğin hangi sınıfına girerse o sınıf için takdir edilen askerlik süresi kadar silâh altında bulunmayı kabul etmesi, anne ve babasının rızalarıyla olması, gönüllü askerlik hizmetini kabul edenler istedikleri alay ve taburda istihdam edileceklerdi. Bunlara ayrıca devlete sadakatle hizmet edeceklerine dair yemin ettirilecekti. Redif veya müstahfiz hizmetinde iken gönüllü olarak silâh altına girmek isteyenler hangi sınıfa mensup iseler yine o sınıfa kayıt ve kabul olunacaktı. Bunlar kaydolurken redif ve müstahfiz da ne kadar müddetleri kalmışsa o kadar silâh altında tutulacaklardı. Kanunla askerlikten istisna edilen bölge halkından gönüllü olarak nizamiye askerî olmak isteyenler, kara veya deniz birliklerinden hangi alay ve taburu isterse oraya verileceklerdi. Bunların 18 yaşından küçük, 36 yaşından büyük olmamalarına dikkat edilecekti. Gönüllü askerlerin tertipleri yani, kendileriyle birlikte silâh altına alınanlar ne zaman ihtiyat sınıfına geçiyorlarsa onlar da o zaman ihtiyata geçeceklerdi. Kendi ordu bölgelerinin dışında bir bölgede gönüllü olarak askerlik yapanların durumları bağlı oldukları redif livalarına bildirilecekti. Ayrıca gönüllü askerler mensup oldukları sınıfın mecburî hizmetini bitirdikten sonra istedikleri kadar silâh altında kalarak hizmet edebileceklerdi.”

18 Nisan 1897 tarihinde İstanbul’daki bütün gazeteler savaş ilanını “*Tebliğat-ı Resmîye*” başlığı altında (Sabah, nr. 2655, 6 Nisan 1313, s. 1; İkdâm, nr. 986, 6 Nisan 1313,

⁹ Antlaşmaya göre ada, Osmanlı hâkimiyetinde olsa da tarafsız ve özerk bir vilayet durumunda olmuş ve Türk askeri adadan çekilmiştir. Böylece Osmanlı’nın adayla olan bağlantısı zayıflamış, artık Yunanların Girit’i ilhak etmesi için bir engel bulunmamaktaydı (bk. Sun, 1965, s. 262).

¹⁰ Gönüllü alınma ilişkin maddeler için bk. Düstur, 1937, s. 693-694.

s. 1; Tercüman-ı Hakikat, nr. 5735-532, 6 Nisan 1313, s. 1) yayımlamışlardır. Böylece savaşın başladığı halka duyurulmuştur. Yunanların hem Girit'te gerçekleştirdiği katliamlar hem de Teselya sınırında çıkarmış olduğu olaylar tepkiyle karşılandığı için savaş ilanı halk tarafından memnuniyetle karşılanmıştır. Ayrıca savaşın mutlaka kazanılacağına inanılmış, birçok kişi dilekçeyle gönüllü olarak savaşa katılmak için müracaat etmiştir (Ziya Şakir, 2011, s. 57). Savaş sırasında toplam 14 taburdan oluşan 11.000 gönüllü silah altına alınmıştır (Sun, 1965, s. 41; *Osmanlı-Yunan Harbi (Osmanlı-Yunan Seferi 1313/1897)*, 2001, s. 27).

Askere alınan gönüllüler işsiz güçsüz kimselerden oluşan hayalci kimseler değildi. Bunların içerisinde önceden gönüllü olarak görev yapmış olan tecrübeli kişiler de vardı. Bu nedenle gönüllü asker ihtiyacı duyulduğunda hemen toplanma becerisi gösterilmiştir (*Osmanlı-Yunan Harbi (Osmanlı-Yunan Seferi 1313/1897)*, 2001, s. 25). Gönüllü olarak savaşa adeta koşarcasına giden halk takdire şayan bir davranış sergilemiştir. Yalnız askere ihtiyaç duyulmaması, tarım ve ticaretin aksamaması için Mayıs 1897 ortalarından itibaren yani savaşın sonlarına doğru gönüllü kaydının alınmasından vazgeçilmiştir (Sun, 1965, s. 41). Yunan ordusunda da İtalyan, Fransız, İngiliz, Bulgar ve Amerikalı gönüllü askerler vardı. Ayrıca Yunan gönüllüleri arasında Osmanlı Rumları da yer almaktaydı. Osmanlı vatandaşı Rumların Yunan ordusuna gönüllü yazılmalarını engellemek amacıyla Yunanistan'a gitmek isteyenlerin tutuklanacağı ya da bir şekilde gitmiş ve gönüllü yazılmış ise de vatandaşlıktan çıkarılacağı yönünde Padişah iradesi çıkmıştır (Hülagü, 2008, s. 59). İradeye uygun olarak tespit edilenlerin geri dönmesine izin verilmemiş ve vatandaşlıktan çıkarılması için gerekli işlemler yapılmıştır¹¹.

2. Gönüllü Asker Kayıtlarının Alınması

Osmanlı Devleti'nin Yunanlara savaş ilanının tüm yurttaki duyurulmasıyla ülkenin her tarafından savaşa gönüllü gitmek isteyenler kayıt yaptırmaya başlamıştır. Balkanlar'dan örnek verilirse Selanik'ten 201 kişi kayıt yaptırmış (Sabah, nr. 2668, 19 Nisan 1313, s. 3), Üsküp'ten 800'e yakın gönüllü asker içerisinde eşraftan, ilmiyeden önemli şahsiyetler vardı (Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 3). Babiâli, Bosna'dan Taşlıca'ya giden 40 gönüllünün başvurularının kabul edilmemesi durumunda Bosnalılar nezdinde moral bozukluğuna yol açabileceğinden seraskerlik makamını uyarma gereği duymuştur (BOA, BEO, 951/71271¹²).

Anadolu taraflarından da gönüllü kayıtları alınmaktaydı. Sabah gazetesinin 5 Mayıs 1897 tarihli sayısında belirtildiğine göre Bursa'daki askerlik şubesine birkaç gün içerisinde 300'e yakın başvuru yapılmış, kısa süre içerisinde bu sayının 1.000'e ulaşacağı tahmin edilmişti. Ayrıca gazetede; "*bugünlerde daire-yi askerîyeye girip de ağlamadan çıkmak mümkün olmamıştır. Talimhâne ve dâhil dairede yer yer toplanmış olan gönüllüler gülüp oynayarak, millî ve vatan şarkıları söyleyerek dolaşıyorlar, liva mutasarrıfının odasının önünde gönüllü yazılanlar toplanmışlardı.*" ifadelerine yer verilmiştir (Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 2). Yalova'da Vergi Kâtibi Zekeriya Efendi'nin mensubu olduğu Priştine kabilesinden gönüllü 300 kişinin kayıt yaptıracağı yerel makamlara bildirilmiştir (İkdam, nr. 986, 6 Nisan 1313, s. 2; Sabah, nr. 2655, 6 Nisan 1313, s. 2). Çorum

¹¹ Sakızlı Pana, Liyoto, Yorgi ve İbgeç isimli kişilerin gönüllü asker olmak amacıyla Yunanistan'a gittikleri Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti tarafından belirlenmiştir. Adı geçen kimselerin vatandaşlıktan çıkarılması için işlemler başlatılmıştır (bk. BOA, BEO, 925/69311). Savaş başlamadan önce gönüllü olmak için Yunanistan'a giden Rumların olduğu Osmanlı makamlarınca belirlenmiştir. 4 Nisan 1897 tarihinde Sünne Şehbenderliği'nden Hariciye Nezâretine gönderilen yazıda, 100 Rum'un İtalyan bayrağı taşıyan "*Simetov*" isimli vapurla Pire'ye gittikleri bildirilmiştir (bk. BOA, HR. SYS., 1746/57).

¹² Yine benzer bir yazı 20 gönüllü için geçerliydi (bk. BOA, BEO, 948/71049 Lef 1-2).

mutasarrıflığına bağlı İskilip kazasından gönüllü olarak 13 kişi kayıt yaptırmıştır (BOA, DH. ŞFR., 208/85).

Balkanlar ve Anadolu dışından Afrika'dan da gönüllü kaydı yapılmıştır. Afrika'daki Arap reislerinden birisi kabilesinden 1.000 kişinin gönüllü kayıtlarının olumlu sonuçlanması için Mısır'daki Osmanlı Devleti'nin Fevkalade Komiseri Gazi Ahmet Muhtar Paşa'ya müracaat etmiştir (Sabah, nr. 2673, 24 Nisan 1313, s. 2).

Devlet memuru ya da yakınlarının da gönüllü kayıtları gerçekleşmiştir. Romanya'nın Tulcea Konsolosu Kadri Efendi orduya katılmak üzere görevini bırakmış (İkdam, nr. 1014, 5 Mayıs 1313, s. 2), Sadaret Mühimme Kalemî kâtiplerinden Rüştü Bey gönüllü olarak Alasonya'ya gitmiş (BOA, A. MKT. MHM., 540/23), çoğunluğunu büyüklerin oluşturduğu Kolaşinli 140 kişinin arasında 17-18 yaşlarında kaza kaymakamının oğlu Şakir Efendi de bulunmaktaydı (BOA, BEO, 947/70990 Lef 1-2). Gönüllü kaydı yaptıranlar içerisinde Osmanlı Devleti'nin Paris, Londra elçiliği yanı sıra sadrazamlık makamına kadar yükselen ve Tanzimat Fermanı'nın mimarı olan Mustafa Reşit Paşa'nın (Beydilli, 2020, s. 348-350) Hariciye Nezareti'nde kâtip olarak çalışan oğlu Ali Galip de yer almıştır. Kendisi Alasonya Ordusuna gönüllü kabul edilmek için 26 ve 29 Nisan 1897 tarihlerinde iki kez başvuruda bulunmasına rağmen olumlu ya da olumsuz herhangi bir cevap verilmemesine üzerine üçüncü kez 2 Mayıs'taki yazıyla isteğinin kabul edilmesi yönünde yeniden talepte bulunmuştur (BOA, Y. PRK. HR., 24/21).

Gönüllü kaydı yaptıranlar arasında Osmanlı gayrimüslim vatandaşları da bulunuyordu. Priştine ve Vulçitrın'daki Hıristiyanlar, Edirne ve Hüdavendigâr vilayetlerindeki pek çok Musevi (Sabah, nr. 2675, 26 Nisan 1313, s. 2), Üsküp'te yaşayan Musevilerden Avram Davi ve Hayyam Benyamin (İkdam, nr. 986, 6 Nisan 1313, s. 2; Sabah, nr. 2655, 6 Nisan 1313, s. 2), Selanik tüccarlarından Musevi Liyaso Benoriyo ve Avram bin Beşti Efendiler gönüllü başvurusu yapmışlardır (BOA, Y. MTV., 154/144; Tercüman-ı Hakikat, nr. 5748-545, 19 Nisan 1313, s. 2). Sabah gazetesi savaş sırasında gösterdikleri her türlü yardımlardan dolayı "*Matbuat-ı Osmaniye*" adına Musevi vatandaşlarına teşekkür etmiştir (Sabah, nr. 2675, 26 Nisan 1313, s. 2). Din değiştiren Musevi Osmanlı vatandaşları da gönüllü asker olarak yazılmışlardır. Örneğin İzmir'de yaşayan Musevilerden 65 kişi İslam dinine geçtikten sonra savaşta yer almak için gönüllü kaydı yaptırmışlardır (Sabah, nr. 2675, 26 Nisan 1313, s. 2)¹³. Savaş sırasında ülkenin her tarafından gönüllü başvurularının yoğun bir şekilde olmasını İkdam gazetesi "*iftihar vesilesi*" olarak yazmıştır (İkdam, nr. 986, 6 Nisan 1313, s. 2)¹⁴. Ayrıca Osmanlı Devleti'ne yabancı ülkelerden de gönüllü asker başvuruları gerçekleşmiştir. İngiltere ve diğer Avrupa ülkelerinden subay ya da asker olarak birçok kişi gönüllü olmak için Osmanlı makamlarına müracaat etmiştir. Fakat asker ihtiyacı olmadığından ve Osmanlı askerlerinin motivasyon ve ahlakını bozma ihtimaline karşı yabancıların gönüllü istekleri kabul edilmemiştir (BOA, Y. PRK. BŞK., 51/117)¹⁵.

Gönüllü asker kaydı sırasında çocuk denebilecek yaştan yaşlısına kadar birçok Osmanlı vatandaşının savaşa katılma hususundaki istekli hâlleri dönemin gazetelerine

¹³ Bahor Veled-i Yako ismindeki bir Musevi, İslamiyet'i kabul ettikten sonra ismini Abdullah olarak değiştirmiştir (bk. Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 3).

¹⁴ Gönüllü kayıtlarının yoğun bir şekilde yapıldığına ilişkin Kosova vilayeti örneği için bk. (Servet-i Fünun, nr. 319 (İlave Kısmı), 10 Nisan 1313, s. 55). Usturumca, Karakarye, Doyran kazaları için de bk. Sabah, nr. 2668, 19 Nisan 1313, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 5748-545, 19 Nisan 1313, s. 2).

¹⁵ Ayrıca subay ve asker olarak Fransızlardan gönüllü olmak için Osmanlı Devleti'nin Paris Sefaretine başvurular olmuştur. Seraskerlik makamı tarafından yapılan değerlendirme sonucunda orduda yabancı asker sayısı artacağından ve bunların idare edilmesinde zorluk yaşanma ihtimaline karşı başvuruların uygun bir dille reddedilmesi gerektiği sefarete bildirilmiştir (bk. BOA, Y. MTV., 155/44 Lef 1, 2 ve 4).

konu olmuştur. İştib'de gönüllü olmak için 14 yaşında kimsesiz ve fakir bir çocuk idare binasının önünde ağlayarak kaydının kabul edilmesini istemiştir (İkdam, nr. 993, 13 Nisan 1313, s. 2). Bursa'da Tırnovalı İsmail Ağa'nın oğlu 18-19 yaşlarındaki Mehmet'in velisinin rızası olduğuna dair ilmühaberi veremediğinden kaydı yapılmamıştır. Bunun üzerine Mehmet ağlayarak şu sözleri söylemiştir: "*Paşa Efendi! Babam rıza olmuyor. İlmühaber vermedi. Fakat gideceğim. Ya gazi olacağım ya da şehit olacağım. Merhamet ediniz. Allah için beni bu düğünden mahrum etmeyiniz.*". Fakat bu gencin fiziksel özellikleri de asker olması için uygun değildi. Buna cevaben de: "*Ah Efendim! Ben muharebe edemez isem su da taşıyamaz mıyım? İnanıyet buyurunuz. Padişahımızın uğurunda aziz vatanımızın yolunda canımı feda etmek istiyorum. Beni bu şerefe layık görmüyor musunuz?*". Gencin ısrarlı tavrı, gönüllü kaydının kabul edilmesini sağlamıştır (Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 3; Tercüman-ı Hakikat, nr. 5752-549, 23 Nisan 1313, s. 3). Mitroviçeli Adil Ağa'nın oğlu Yusuf'un da fiziksel olarak askerliğe elverişli olmadığından asker kaydı yapılamamış olmasına rağmen ısrarlı tutumu dikkatlerden kaçmamış ve yerel makamlarca takdir edilmiştir (Sabah, nr. 2655, 6 Nisan 1313, s. 3). 5 Mayıs 1897 tarihli Sabah gazetesine göre gönüllü asker olmak için müracaat edenler içerisinde 16 yaşlarında birçok çocuk vardı. Gönüllü başvuranların istisnasız tamamı terbiyeli, ahlak sahibi kimselerin olması daha memnuniyet verici bir durum idi (Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 3). Üsküp Medresesi öğretmenlerinden 70 yaşındaki İdris Efendi askere gitmek istemiştir (Sabah, nr. 2680, 1 Mayıs 1313, s. 3). İkdam gazetesinin "*75 Yaşında Bir Gönüllü*" başlıklı haberinde, Kastamonu'nun Cide kazasına bağlı Kuşçu köyünden Girit oğlu Hüseyin bin Yahya'nın gönüllü kaydı yaptırdığı belirtilmiştir (İkdam, nr. 1018, 8 Mayıs 1313, s. 2). Tercüman-ı Hakikat ise "*110 Yaşında Gönüllü*" başlığıyla Selanik'ten hareket eden Üsküp taburunda yedinci savaşa dört çoğuyla birlikte katılan gönüllüyü haber sütunlarına taşımıştır (Tercüman-ı Hakikat, nr. 5748-545, 19 Nisan 1313, s. 2)¹⁶.

3. Gönüllü Askerlere Yapılan Yardımlar

Gönüllü olarak savaşa gidenlerin içerisinde durumları iyi olmayanların hem kendilerine hem de ailelerine yardımlarda bulunulmuştur. Selanik'teki gönüllüler için bir günde 100 lira toplanmıştır (Tercüman-ı Hakikat, nr. 5752-549, 23 Nisan 1313, s. 2). Gönüllü askerlere maddi yardımların dışında ihtiyaç sahibi olanlara çarık gibi giyecekler de temin edilmiş (Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 3), yerel makamlar her bir asker için günlük iki ekmek verilmesini kararlaştırmışlardır (BOA, YB., 21/104-109). Ayrıca askerlerin görev yapacakları yerlere kadarki tren ücretleri de sağlanmış (BOA, A. MKT (04), 43/66) ve kendilerine maaş bağlanmıştır. Bütün bu belirtilenler dışında yol işleri vergisinden de muaf tutulmuşlardır (BOA, DH. MKT., 2085/89).

Askere giden gönüllülerin geride bıraktıkları ailelerine yardım etmek amacıyla komisyonlar kurulmuştur. Komisyon üyeleri arasında gayrimüslim vatandaşlar da yer almıştır. Selanik'ten gönüllü olarak giden Selanik Yardım Komisyonu'nda Müslümanların yanı sıra Museviler de görev yapmıştır (BOA, Y. PRK. AZN., 17/27). Kosova Belediyesi'nde de biri askeriyeye diğeri gönüllü ailelerine yardım etmek üzere iki yardım komisyonu faaliyet göstermiştir. Fakat bu durum bazen merkezden gönderilen paranın hangi komisyon tarafından kullanılacağı hususunda karışıklığa yol açmış olsa da gerçekleştirilen yazışmalarla belirsizlik ortadan kaldırılmıştır (BOA, YB., 21/104-39).

Gönüllü askerlerin, memleketlerine dönüncüye kadar ailelerine maaş bağlanmış, yiyecek yardımında bulunulmuştur (Sabah, nr. 2672, 23 Nisan 1313, s. 3). Yalnız bazen ihtiyaçların giderilmesi hususunda yerel yöneticilerin tutumları sorunlara yol açmıştır. Eşi gönüllü olarak askere giden Üsküp Hacı Muhittin Mahallesi'nde oturan Latife Hanım bir

¹⁶ Aynı haber için ayrıca bk. Sabah, nr. 2668, 19 Nisan 1313, s. 3.

geliri olmadığından çocuklarıyla yardıma muhtaç bir hâlde muhtara başvurmuş ise de “kendisinin dinlenmediğini” belirtmiş ve durumunu İstanbul’a bir arzuhâlle bildirmiştir (BOA, YB., Y21/104-38). Dolayısıyla askerlerin kendilerine ve ailelerine yapılacak yardımlarda özellikle yerel makamlar oldukça etkin rol üstlenmişlerdir. Gönüllü ailelerine yapılan yardımlara örnek olarak Alasonya Ordusuna katılmak üzere giden Manastırlı 18 asker ailesi verilebilir. Gönüllü askerlerin isimleri ve aile yardımı alanlar şöyledir (BOA, YB., 21/104-108): Süleyman bin Mehmet 1 kişi (eşi), Ali Çavuş 2 kişi, Belediye hademesinde çalışan Mahmut 1 kişi (eşi), Belediye arabacısı Hüseyin İsmail (2 eşi ve 4 çocuğu 1, 8, 12, ve 14 yaşlarında), Belediye arabacılarından Kadri 3 kişi (eşi ve 2 çocuğu 10 ve 12 yaşlarında), Mehmet bin Adem 2 kişi (validesi ve çocuğu, 8 yaşında), Yahya bin İlyas 3 kişi (validesi, kardeşleri 6 ve 8 yaşlarında), Recep bin Halit 5 kişi (babası, validesi, eşi, 2 çocuğu 8 ve 10 yaşlarında), Kasap Abdurrahman 2 kişi (validesi ve eşi), Kuştemir Ali 2 kişi, Hamdi 1 kişi, Atif 1 kişi, Hamza bin Ahmet 3 kişi, Tahir bin Gaco 3 kişi, Tüfekçi Muharrem bin Mürsel 4 kişi, Terzi Salih 2 kişi, Süleyman bin Osman 3 kişi ve Orhan 6 kişi olmak üzere toplam 48 kişi vardır. Ayrıca bölgenin zengin kimselerinden de yardımlar gerçekleşmiştir. İpek kasabasından Eşref Efendi 15 gönüllü askere yiyecek ve giyecek yardımında bulunmuş, ailelerine de birer kilo mısır dağıtmıştır (Sabah, nr. 2682, 3 Mayıs 1313, s. 2).

4. Gönüllü Asker Sevkiyatı

Savaş süresince belirlenen yerlere gönüllü sevkiyatı devam etmiş, askerî düzen ve güvenli koşullarda sevkiyatın gerçekleşmesi için gerekli önlemler alınmıştır (BOA, DH. TMİK.M., 32/34). Ayrıca gazeteler de sevk sırasında askerlerin duygularını ifade eden cümlelere yer vermiştir. İkdâm gazetesi 25 Mayıs 1897 tarihli nüshasında “*Bir Gönüllünün Vedası*” başlıklı haberinde cepheye giden gönüllü bir askerın aşağıdaki sözlerini aktarmıştır (İkdâm, nr. 1023, 13 Mayıs 1313, s. 2):

“... Bizden mesut, bizden bahtiyar insan tasavvur olunabilir mi? Biz cenab-ı hakkın rızasına, padişahımızın fermanına itaatle en ulvi bir maksadın, en mukaddes bir vazifenin ifası için gidiyoruz. Anamız bizi bugün için doğurmadı mı? Babamız bizi bugün için büyütmedi mi?..”

23 Nisan 1897 tarihinde III. Ordu Komutanlığı’ndan gönderilen şifreye göre trenle gönderilen gönüllülerin 220’si Kumanova, 439’u Üsküp, 32’si Koçana, 20’si Rasova, 209’u Mitroviçe ve 46’sı Karaferye’den Alasonya’ya hareket etmiştir (BOA, Y. PRK. ASK., 122/16). Yine aynı tarihli şifrede gönüllü askerlerin 648’i Üsküp, 219’u Mitroviçe ve 69’u Priştine’den Alasonya’ya sevk edildiği belirtilmiştir (BOA, Y. PRK. ASK., 122/9). İki gün sonrasına ait şifrede ise Vulçitrin’den Süleyman Ağa idaresinde ve iki subay refakatinde 1.150 gönüllünün padişaha dua ve sadakat göstereceklerine dair yemin ettikten sonra Karaferye’ye sevk edildiği yer almıştır (BOA, Y. PRK. ASK., 112/114). 14 Nisan’da Prizren’den 283, Preşova’dan 183 olmak üzere toplam 466 gönüllü, askerî kıyafetleriyle Selanik’e gitmiş, bunların içerisinde 2. rütbe 4. sınıf nişanına sahip yerel şahsiyetlerden Şefik Bey isminde bir kişi de yer almıştır (BOA, Y. PRK. UM., 38/22). Karaferye’de görevli Binbaşı Osman’ın Seraskerlik makamına gönderdiği 15 Nisan 1897 tarihli yazıda; bugün Prizren, Preşova ve Orhaniye ahalisinden 468 gönüllünün Prizren belediye başkanı idaresinde Alasonya’ya gitmek üzere Karaferye’ye geldikleri bildirilmiştir (BOA, Y. PRK. ASK., 123/42). İzmit ve çevresinden gönüllüler ellişer yüzer kabileler hâlinde Selanik’e sevk edilmiş (BOA, Y. PRK. ASK., 123/37), Aydın Redif Taburu ile gönüllüleri taşıyan “*Kayseri*” isimli vapur Tekirdağ İskelesine 4 Mayıs 1897 tarihinde varmıştır (BOA, Y. PRK. ASK., 124/28).

Selanik’in askerî sevkiyatta önemli bir toplanma merkeziydi. İstanbul’da bulunan 2.000 gönüllü Arnavut’un kalabalık bir görüntü teşkil etmeleri nedeniyle Dâhiliye Nezareti uyarılmıştır. Ayrıca İstanbul’dan Selanik’e gidecek gönüllülerin toplu bir hâlde

gönderilmemeleri gerektiği yönünde bilgilendirme yapılmıştır (BOA, BEO, 937/70271)¹⁷. Gazeteler de gönüllü sevkîyatını yakından takip etmiş, sevkîyatları gazete sütunlarına taşımışlardır. Tercüman-ı Hakikat gazetesinin 25 Nisan 1897 tarihli sayısına göre 72 kişiden oluşan gönüllüler saat 15.00'de Jandarma Başçavuş Mehmet Ali gözetiminde sevk edilmişlerdir. Gönüllülere altışar günlük yevmiye verilmiş, Çarıkçı esnafından Mehmet Ağa da ücretsiz 70 çift çarık dağıtmıştır. Müderris Mehmet Efendi tarafından okunan duanın ardından memur, eşraf ve halktan oluşan binlerce kişi "*Padişahım çok yaşa*" sözleri eşliğinde, ellerinde bayraklarla ve milli duyguları kabartan türkülerle kasaba dışına kadar asker uğurlaması gerçekleşmiştir (Tercüman-ı Hakikat, nr. 5742-539, 13 Nisan 1313, s. 2). Aynı gazetenin 1 Mayıs tarihli sayısında Selanik'ten 201 kişinin Alasonya Ordusuna katılmak üzere yola çıktığı ve askerleri uğurlayanlar arasında gayrimüslimlerin de olduğu yazmıştır. Gazete "*sadık ve hamiyetle*" dolu olan gönüllülerin başarılı olmasını dilemiş ve onları tebrik etmiştir (Tercüman-ı Hakikat, nr. 5748-545, 19 Nisan 1313, s. 2). Gazetenin 3 Mayıs tarihli sayısında gönüllü asker sevkîyatı ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Gazeteye göre Mitroviçe treniyle 219 gönüllüyü yaklaşık 4.500 kişi uğurlamıştır. Radovişte'den 23 gönüllü Kırgulak? İstasyonuna sevk edilerek, Üsküp'ten gelenlerle birleşmişlerdir. Taşlıca'dan 200 gönüllü asker yola çıkmış, halk tarafından toplanılan parayla her birine ikişer mecdiye, bir çift çarık ve gömlek verilmiş, ailelerine de 4.000 kıyye hububat dağıtılmıştır. Prepol'den 87 gönüllü sevk edilmiş, Vultçitrın'dan 1.236 asker Alasonya'ya gitmek üzere gönderilmiştir. Kosova vilayetinin her tarafından gönüllü asker sevkîyatı gerçekleşmiş, geçen Komanova'dan 177, Koçana'dan 20 kişi Üsküp'e varmıştır. Üsküp ve çevresinden de 6'sı Hıristiyan, 5'i Musevilerin olduğu gerisini Müslümanların oluşturduğu toplam 366 kişi de yerel makamlar ile halkın katıldığı törenle yola çıkmışlardır (Tercüman-ı Hakikat, nr. 5750-547, 21 Nisan 1313, s. 2). Bursa'dan sevk edilecek gönüllüler önce Osman Gazi türbesini ziyaret etmiş, ardından belediye müftüsü Ali Rıza Efendi tarafından okunan duayla Mudanya'ya hareket etmişlerdir. Bunların içerisinde 4 Musevi vatandaşı da yer almıştı (Tercüman-ı Hakikat, nr. 5752-549, 23 Nisan 1313, s. 2).

Sabah gazetesinin 13 Mayıs 1897 tarihli nüshasında gönüllü askerlerin sevkîyatıyla ilgili bilgiler aktarılmıştır. Buna göre 3'ü Hıristiyan 300 gönüllü Nefs-i Prizren'den hareket etmiştir. Gönüllülerin arasında Hıristiyanların olmasını gazete, Osmanlı Devleti'ne duydukları sevgi ve sadakate bağlamış, Osmanlı vatandaşlığının "*ne derece şayan-ı takdir bir hâlde müyesser*" olduğunun bir delili olarak görmüştür. Debre sancağından süvari olarak 200 gönüllü Manastır'a gelmiş, bunlara askerî elbise ve malzeme tedarik edildikten sonra Yanya Kolordu Komutanlığına sevk edilmişlerdir. İştib'den 41 Müslüman, 2 Musevi olmak üzere toplam 43 gönüllü Selanik'e ikinci katile olarak gönderilmiştir. Radoviş'ten de gönderilen birinci katilede 23, ikincisinde 36 asker yer almıştır. Bunların ailelerine verilmek üzere Priştine'de görevli Müfettiş Mustafa Hamdi Efendi tarafından 5.000, Meclis-i İdare üyesi Süleyman Ağa 5.000, eşraftan Cemal Ağa 6.000, Ali Bey 2.000, Hoca Şakir Efendi, Uncu Sifo, Yakovalı Zinen ve Adam Ağalar 1.000'er kıyye olmak üzere toplam 22.000 kıyye mısır dağıtmışlardır. Ayrıca İştib'den Recep Ağa tarafından da 50 çuval un verilmiştir. Taşlıca'dan 303, Yeni Pazar'dan 213, Mitroviçe'den 1'i Hıristiyan 30, Yakova'dan da 77 kişi Üsküp'e gelmiştir. Askerî elbiselerinin temin edilmesiyle Üsküp'teki 62 gönüllü Alasonya'ya sevk edilmiştir (Sabah, nr. 2680, 1 Mayıs 1313, s. 2). Yine Sabah gazetesinin 15 Mayıs 1897 tarihli sayısında Selanik ve çevresindeki gönüllülerle ilgili haber yapılmıştır. Buna göre Priştine'den Fuat Bey'in idaresinde¹⁸ 42 büyük baş hayvanla 1.700 gönüllü, Kosova jandarma komutanı Mehmet Paşa ve oğlu Halim Bey'in yönetiminde

¹⁷ Benzer yazı Yıldız Sarayı Başkitabeti'nden Zaptiye Nezaretine gönderilmiştir (bk. BOA, PRK. BŞK., 51/54).

¹⁸ Fuat Bey Selanik'te coşkulu bir kalabalık tarafından alkışlarla karşılanmıştır (bk. Tercüman-ı Hakikat, nr. 5756-553, 27 Nisan 1313, s. 2).

Kalkandelen'den 710, Geylan'dan Salih Hacı Mahmut Ağa'nın maiyetinde 386, Üsküp'ten 292, Drama'dan 51, Komanova'dan Muzaffer Ağa 215 baş hayvanla 76, Gostivar'dan Yaşar Beyzade Veli Bey komutasında 217, Köprülü'den 74, Karaferye'den 12 (2 defa), İşkodra'dan 34, Yanya'dan 17, Köprülü ve Tikveş'den 70, Siroz'dan Tevfik Bey'in idaresinde 47, Bursa'dan 614, Aydın'dan 101, Trabzon'dan 64, İstanbul'dan 39 (2 defa) olmak üzere toplam 4.555 gönüllünün tamamı askerî elbiseyle donatılarak savaş alanına sevk edilmişlerdir (Sabah, nr. 2682, 3 Mayıs 1313, s. 2).

Savaş ilanıyla birlikte gönüllü asker alımları gerçekleşirken savaştan sonra da hasta ve yaralı askerleri tedavi etmek amacıyla gönüllü kabulü yapılmıştır. Bu doğrultuda gönüllü kayıtları sadece cephelerde savaşmak için olmamıştır. III. Kolordu Komutanlığına bağlı Garibova İstihkâmı'nda görevli 1. Siroz Taburunda kayıtlı gönüllü askerlerin künyeleri aşağıda yer almaktadır.

İsim	Geldiği Yer	Bölük ve Görevi	Giriş Tarihi
İsmail bin İbrahim	Erzurum	1. Bölük/ Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Abdullah bin Mehmet	Bitlis	1. Bölük/ Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Ahmet bin Hamit	Trabzon	1. Bölük/ Sıhhiye	25 Mayıs 1897
İbrahim bin Hüseyin	Konya	1. Bölük/ Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Halit bin Sait	Bitlis	1. Bölük/ Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Mustafa bin Hüseyin	Kastamonu	1. Bölük/ Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Osman bin Mehmet	Harput	2. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Salih bin Salih	İzmit	2. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Tahir bin Mehmet	Van	2. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
İlyasoğlu bin İsmail	Batum	2. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Ahmet bin Ömer	Sivas	2. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Ali bin Ahmet	Bitlis	3. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Sait bin Hasan	Bitlis	3. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Abdurrahman bin Mehmet	Van	3. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Cemal bin Arif	İstanbul	3. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Mehmet bin Süleyman	Bitlis	3. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Behlül bin Ahmet	Erzurum	4. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Abdullah bin Ferhat	İskeçe	4. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Mehmet bin Ahmet	İskeçe	4. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Ahmet bin Selam	Eskişehir	4. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897
Abdurrahman bin İbrahim	Eskişehir	4. Bölük/Sıhhiye	25 Mayıs 1897

Tablo 1: Gönüllü Asker Künye Defteri

Kaynak: BOA, PRK. ASK., 131/30 Lef 1, 2 ve 3

Gönüllü asker sevkiyatı elbise ve silahlar temin edildikçe gerçekleşmiştir. Bazı durumlarda sevkiyatta aksamalar yaşanmıştır. Örneğin İpek'te Kadri ve Kâtip Eşref Beylerin idaresinde sayıları 400'ü geçen gönüllüler Üsküp'e kadar gelmişlerdi. Yine aynı sayıda bir başka kabile ise birkaç gün sonra gelecekti. Dolayısıyla gönüllü sayısının artması

kaçınılmazdı. Gönüllü asker yığılmasının nedeni elbise ve silahların henüz gönderilmemiş olmasıydı. Bu durumda yerel makamlar ilk başta sevkleri ertelemek istese de gönüllüler asla geri dönmeyeceklerini belirtmeleri üzerine Kosova vilayetinden Sadarete gönderilen 6 Mayıs 1897 tarihli yazıda 2-3.000 adet elbise ile silahların bir an önce tedarik edilmesi istenmiştir (BOA, BEO, 948/71073 Lef 1-2; BOA, Y. PRK. ASK., 122/103). III. Ordu Komutanlığı'nın da gönüllü askerlerin elbise ve silah ihtiyaçlarının giderilmesi doğrultusunda merkezi önceden bilgilendirdiği 22 Nisan 1897 tarihli şifresinden anlaşılmaktadır (BOA, Y. PRK. ASK., 122/2). Silah ve elbise eksikliği dışında yaşanan olumsuzluklardan bir diğeri de az da olsa firari eylemlerin görülmesidir. Vutçitrınlı Süleyman Ağa'nın idaresinde firar eden 500 askerin Manastır'a varmak üzere oldukları III. Ordu tarafından kararlaştırılmıştı. Gönüllülerin çevreye zarar vermemeleri için Manastır'a geldiklerinde ellerinden silahları alınarak ve kendilerine yevmiye verilerek memleketlerine döneceklerdi. Ama yine de tedbir amaçlı gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır (BOA, BEO, 950/71190 Lef 1-2). Sonuçta firari askerlerin herhangi bir zarar vermeksizin memleketlerine dönmeleri sağlanmıştır (BOA, BEO, 950/71194 Lef 1-2).

5. Savaştan Sonra Gönüllüler

20 Mayıs 1897 tarihinde ateşkes antlaşmasının imzalamasıyla savaşın askerî safhası sona ermiş, sıra barış görüşmelerine gelmiştir. Savaşta başarılı olmanın verdiği gururla görevleri biten askerler memleketlerine dönmüşlerdir. Gönüllüler ise savaşın sonlarına doğru cephelelerden dönmeye başlamışlardır. Gönüllü askerlerin dönüşleri toplu hâlde ya da fert olarak gerçekleşmiştir (BOA, Y. PRK. ASK., 127/12). 15 Mayıs'ta Selanik'ten İstanbul'a 54 (BOA, Y. PRK. ASK., 126/58), 17'sinde 1.600 gönüllü Arnavut askeri (BOA, Y. PRK. PT., 12/96) geri dönmüştür. 25 Mayıs'ta ise Kolağası (Yüzbaşı) Doktor Kemal Efendi gözetiminde 103 yaralı asker ve 26 gönüllü "Edirne" treniyle İstanbul'a doğru hareket etmiştir (BOA, Y. PRK. ASK., 127/61). 16 Haziran 1897 tarihli Osmanlı arşivinde askerî subayların yanı sıra Topçu 15. Alay 2. Tabur çavuşlarından İbrahim'in refakatinde 99 gönüllü askerin Selanik'ten İstanbul'a trenle yola çıktıkları yazmaktaydı (BOA, Y. PRK. ASK., 127/91).

Memleketlerine dönen gönüllü askerler için düzenlenen zafer etkinlikleri yerel üst makamların da çabalarıyla daha coşkulu geçmiştir. Gönüllüler uğurlandıkları gibi yine kalabalık bir topluluk tarafından da karşılanmışlardır. Onlar adına eğlenceler düzenlenmiş, havai fişekler atılmış ve yemekler tertip edilmiştir (Köksal, 2018, s. 260)¹⁹. Gazeteler de asker dönüşlerini ilgiyle takip etmiş, gönüllülere hitaben şiirler yazılmıştır. Sıradan bir köylü iken gönüllü asker olan ve savaştan madalyalı bir gazi olarak memleketine dönen Hasan'a atfen Tefvik Fikret'in yazdığı "*Hasan'ın Gazası*" adlı şiiri şöyledir (Demiryürek, 2007, s. 133):

“...

*Ve bir madalyalı gazi mehabetiyle vakur,
Ağır ağır yürüyor..., Nâgehan tevakkufle
Fezaya fırlatıyor bir nigâh-ı pür-su'le.*

*Bu şanlı avdeti gûya selamlıyor öteden:
Değirmenin açılan kollarında bir şefkat,
Ağaçların eğilen dallarında bir hürmet!..”.*

¹⁹ Trabzon'daki Redif Tabur'unun karşılanma töreni için bk. Köksal, 2018, s. 256-261.

Savaş sırasında şehit olan ya da yaralanan gönüllü askerlerin ailelerine maaş verilmiştir. Savaşta yaralandığı için Çatalca hastanesinde tedavi görürken vefat eden Yeni Pazarlı Süleyman'ın (BOA, BEO, 1061/79510), yine şehit olan Mitroviçeli Osman bin Sait'in ailesine (BOA, BEO, 1044/78277), Priştineli Hacı Ethem bin Abdüllatif kolundan yaralanıp sakat kaldığı için (BOA, BEO, 1050/78699), savaş sırasında vücuduna isabet eden merminin çıkarılmamış olmasından dolayı geçimini sürdüremeyen İsmail'e (BOA, BEO, 1043/78177), savaştan yaralı dönen Fazlı bin Süleyman'a (BOA, BEO, 1043/78208), Ayvaz bin Bahir'e (BOA, BEO, 1043/77366) ve İslam Ukub'a (BOA, BEO, 1045/78360) maaş bağlanması kararı alınmıştır.

Yunanistan'a karşı kazanılan savaşın bir nişanesi olarak komutanlara II. Abdülhamit tarafından övünç kılıcı verilmiştir²⁰. Ayrıca sadece 1897 Osmanlı-Yunan savaşına ait "Yunan Muharebe Madalyası" ismiyle madalyalar yaptırılmıştır (Ziya Şakir, 2011, s. 235-236). Bu madalyanın sadakatle görev yapmış, başarılı askerlere verilmesi uygun bulunmuştur (Hülagü, 2008, s. 123). Dolayısıyla adı geçen madalyayla gönüllü askerler de ödüllendirilmiştir. Örneğin Preveze Kale Komutanı Mehmet Memiş Bey'in oğlu Yusuf Yunan Muharebe Madalyasıyla onurlandırılmıştır (BOA, PRK. ASK., 31/41). Kosova vilayeti yine Yenipazarlı Murat Bey'in teşvikiyle Alasonya'ya giden gönüllü askerlerden bazılarının savaş sırasındaki gayret ve sadakatleri nedeniyle nişan ve madalya verilmesini 24 Mayıs 1897 tarihli yazıyla Dâhiliye Nezareti'nden istemiştir (BOA, DH. MKT., 2083/21 Lef 2). Vilayetin bu isteği karşılık bulmuştur. Ödüllendirilen gönüllü askerler şunlardır (BOA, DH. MKT., 2083/21): Beşinci rütbeden Mecidi nişanı alanlar Mitroviçe eski Belediye Başkanı Mustafa Efendi, Ömer Bey ibn-i Hacı Eyüp Bey, Abdurrahman Efendi ibn-i Mahmut Efendi, Osman Bey ibn-i Ali Bey'dir. Yunan Muharebe Madalyası verilenler ise Recep Ağa Tevfik ibn-i Hacı Süleyman Ağa, Hasan Bey ibn-i Süleyman Bey, Hasan Bey ibn-i Hacı Süleyman Ağa, Adil Ağa ibn-i Hacı Hüseyin Ağa, Sinan Ağa, Mahmut Ağa, Murtaza Ağa ibn-i Ömer Ağa, Refik Hamit Ağa, Melek Bey ibn-i Celalettin Bey, Salih Ağa, Kahraman Ağa, Haco Ağa, Numan Ağa ve Hasan Ağa ibn-i Abdurrahman Ağa'dır. Ayrıca savaşa gönüllü olarak katılarak devlete olan sadakatini kanıtlamış olan gayrimüslimler de unutulmamıştır. Selanik Musevilerinden Miyaho, Lorin, Salamon, Ekber Avram ve Avram Efendiler beşinci rütbeden Mecidi nişanı almışlardır (BOA, İ.TAL, 121/60 Lef 2).

Türk ile Yunan gönüllüler arasında karşılaştırma yapılacak olur ise; "*Türk ordusundaki gönüllüler güçsüz, nümayişçi veya maceracı değildiler. Gerekli zaman memleketlerini savunmak için daha önceden hazırlıklı bulunan kimselerdir. Bunun için çağrıldıklarında hemen toplanma...*" (Sun, 1965, s. 41) becerisine sahip idiler. Ayrıca Türkler, Yunanlara göre görev bilinci ve nitelik olarak daha üstün durumdaydılar.

Yunanistan'da gönüllü kaydı 5 Mart 1897 tarihinde çıkarılan kanunla başlamıştır. Etnik-i Eteryia Cemiyeti, 2.000'ni Epir'de olmak üzere 5.000 gönüllü kaydı yapmıştı. Bu durumda yerli gönüllü sayısı 5.000'ni²¹ bulmuştur. Yabancı gönüllüler de İtalyan Garibaldi'nin başında bulunduğu birlik içerisinde 400 Yunan, 300 İtalyan ve 900 İngiliz, Fransız ve Danimarkalılarından olmak üzere 1.600 askerden oluşmaktaydı²². Bertel idaresinde çoğu İtalyan 300, Kipriyani komutasında 100, Yüzbaşı Periklis Varatası'nın yönetiminde de 16 milletten 150 gönüllü bulunmaktaydı (Sun, 1965, s. 48). Osmanlı tarafı ise sadece gönüllü İtalyan sayısının 2.000 olduğunu belirlemiştir (BOA, Y. PRK. ASK., 120/74). Savaş sırasında İtalyanlar Osmanlı askerlerine karşı başarı elde edemediği gibi

²⁰ Bu kılıçları alanlar şunlardır: Müşir Ethem Paşa, Ferik Neşet Paşa, Hayri Paşa, Memduh Paşa, Ömer Rüşti Paşa, Hüsnü Paşa, Haydar Paşa, Topçu Komutanı Rıza Paşa, Hıfzı Paşa, Osman Paşa, İbrahim Paşa ve Bekir Paşa'dır (bk. Ziya Şakir, 2011, s. 236).

²¹ Bu bilgi için ayrıca bk. *Osmanlı-Yunan Harbi (Osmanlı-Yunan Seferi 1313/1897)*, 2001, s. 30.

²² 1.350 gönüllüden oluştuğuna dâir bk. *Osmanlı-Yunan Harbi (Osmanlı-Yunan Seferi 1313/1897)*, 2001, s. 30.

Hamiyet gazetesi onların Türk askerlerinden nasıl kaçtıklarını “*Muharebe mi Alay mı?*” başlığı altında ifade etmiştir (Topal, 2011, s. 86). Ayrıca İtalyanlar Yunan askerleriyle de anlaşmamış, hatta çatışmalar sonucunda ölü ve yaralılar meydana gelmiştir (Servet-i Fünun, nr. 324 (İlave Kısmı), 15 Mayıs 1313, s. 92; Ziya Şakir, 2011, s. 148).

Gönüllü Yunan askerleri geri çekildikçe kendi milletlerinden olan köylülerin mallarını gasp etmeye başlamışlardır. Standard muhabiri Mösyö Monttgomery, Tırnova'nın kaybedilmesinden itibaren gönüllülerin başlıca işinin “*yağma*” ve “*talan*” olduğunu ve “*Türklerden görmedikleri bu kötü muameleleri hemşerilerinden görmüş olan köylüler arasında bu durum çok fazla heyecan ve korku yaratmıştır*” (Barlett, 2014, s. 139) demiştir. Bu duruma karşı Osmanlı askeri tarafı cephelerde ilerledikçe eski yerleşim yerlerine dönmeye çalışan Yunanların gıda ihtiyaç sorunu Osmanlı Devleti'nin yardım elini uzatması sayesinde çözülmüştür (Sabah, nr. 2682, 3 Mayıs 1313, s. 2).

Sonuç

Yunanlar kesin kazanacaklarını düşündükleri savaştan kısa bir süre içerisinde hezimetle ayrılmalarında ve elde edilen başarıda Osmanlı askerî teşkilatında yer alan gönüllü askerlerin de katkıları vardır. Vatan sevgisiyle dolu gönüllü askerler savaş sırasında elinden gelen mücadeleyi sergilemişlerdir. Bu uğurda canlarını feda ederek şehit ya da yaralanarak gazi olmuşlardır.

Osmanlı'da gönüllü asker alımları 1886 yılında çıkan Askerî Alma Kanunu'na göre gerçekleşmiştir. Kanun gereği gönüllü asker adaylarının yaş ve fiziksel şartları sağlayamaması gibi nedenlerden dolayı başvuruların olumsuz sonuçlanması, adayların morallerini bozmuş olsa da bu durum onların askere alınmaları için ısrarcı bir tutum sergilemelerine neden olmuştur. Başvuruları kabul edilenler de yerel üst makamların ve geniş halk kitlelerinin katılımıyla buldukları yerlerden cephelere doğru dualar, türküler ve bayraklarla uğurlanmışlardır. Elde edilen başarının verdiği haklı gurur ve sevinçle gönüllü askerlerin dönüşlerinde de benzer karşılımlar olmuştur.

Savaş sırasında asker ve ailelerine destek olmak için yerel makamlar nezdinde yardım komisyonları kurulmuştur. Bu doğrultuda içerisinde gönüllülerin de olduğu asker ve ailelerine para, yiyecek ve giyecek yardımlarında bulunulmuştur. Ayrıca gönüllü askerler yol işleri vergisinden muaf tutulmuşlardır. Savaş sırasında ağırlıklı Rumeli olmak üzere Anadolu'nun birçok şehrinden de gönüllü asker alımları gerçekleşmiştir. Yoğun başvuru olmasına rağmen asker ihtiyacı olmadığından savaşın sonlarına doğru gönüllü kayıtları durdurulmuştur. Osmanlı Devleti yabancı gönüllü başvuru kayıtlarını nazik bir dille teşekkür ederek geri çevirmiştir. Yunan gönüllülerin içerisinde İtalyanlar başta olmak üzere birçok milletten askerler yer almıştır. Fakat yabancı gönüllüler Yunanların beklentilerini karşılayamamış, öyle ki birbirleriyle çatıştıklarından yaralanma ve ölümlere neden olmuşlardır. Bu durum Osmanlı yöneticilerinin yabancı gönüllü kabul edilmemesi yönünde verdikleri kararın ne kadar doğru olduğunu göstermektedir. Zira yabancıların da yer aldığı ordu içerisinde disiplini sağlamak zor olacaktı. Esasen Osmanlı yönetimi de yabancı gönüllüleri gerekli görmemiştir. Fakat Osmanlı vatandaşı Hıristiyanların, Musevilerin yani gayrimüslimlerin gönüllü yazılmalarını kabul etmiş ve bu durumdan da memnuniyet duymuştur. Yunan tarafında savaşmak isteyen Osmanlıları ise vatandaşlıktan çıkarmıştır. Savaş sırasında gösterilen sadakat ve başarıya bağlı olarak askerler değişik rütbelere nişanlar ile *Yunan Muharebe Madalyasıyla* ödüllendirilmiştir. Ödüllendirilen gönüllü askerler içerisinde hem Müslümanlar hem de gayrimüslimler vardı. Dolayısıyla 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı, Balkanlar ve Anadolu'da ulusal ayaklanmaların sıklıkla görüldüğü bir yüzyılda, Osmanlı Devleti'nin uygulamış olduğu “*Osmanlılık*” siyaset anlayışının az ya da çok derecesi tartışılabilir ama başarı gösterdiği örneklerden biri olmuştur.

KAYNAKÇA

- ADIYEKE, A. N. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu ve Girit Bunalımı (1896-1908)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- ARMAOĞLU, F. (2003). *19. Yüzyıl Siyasî Tarihi (1789-1914)*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- AYAYDIN, R. (2011). *Osmanlı Devleti'nde Askeri Yükümlülükler ve Muafiyetler (1826-1914)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- AYIN, F. (1994). *Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'tan Sonra Asker Alma Kanunları (1839-1914)*. Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları.
- BARLETT, Sir E. A. (2014). *Osmanlı'nın Son Zaferi Teselya Savaşı*. (hzl. Orhan Sakin). İstanbul: Tarihçi Kitabevi.
- BEYDİLLİ, K. (2020). "Mustafa Reşid Paşa". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. XXXI: 348-350.
- BİNARK, İ. (1988). *Türk-Yunan Münasebetlerinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: Türk Yurdu Yayınları.
- ÇADIRCI, M. (2008). *Tanzimat Sürecinde Türkiye Askerlik*. (der. Tülay Erçoşkun). Ankara: İmge Kitabevi.
- DEMİRYÜREK, M. (2007). "1897 Türk-Yunan Savaşı'nın Servet-i Fünun ve Kokonoz-Akbaba Gazetelerine Yansımaları". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 7: 123-139.
- HATİPOĞLU, M. M. (1985). *Yunanistan'daki Gelişmelerin Işığında Türk-Yunan İlişkilerinin 101 Yılı (1821-1922)*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- HÜLAGÜ, M. (2008). *Osmanlı Yunan Savaşı Abdülhamid'in Zaferi*. İzmir: Yitik Hazine Yayınları.
- KARAL, E. Z. (1995). *Osmanlı Tarihi*. VIII. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- KÖKSAL, A. (2018). "1897 Türk-Yunan Harbi'nde Trabzon Redif Taburları". *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*. 24: 235-268.
- Osman Senaî (2016). *Osmanlı-Yunan Seferi Dömeke Meydan Muharebesi*. (hzl. Necdet Aysal). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Osmanlı-Yunan Harbi (Osmanlı-Yunan Seferi 1313/1897)* (2001). (hzl. İbrahim Yılmazçelik-Ahmet Aksın). İzmir: Akademi Yayınları.
- OSMANOĞLU, A. (2017). *Babam Sultan Abdülhamid*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- ÖLMEZ, A. (2013). *93 Harbinden Otuz Bir Mart Olayına Gazi Ethem Paşa ve Dönemi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- SERTOĞLU, M. (1987). "Osmanlı Devleti'nin Kazandığı Son Harp Türk Yunan Savaşı 1897 (1313) II". *Türk Dünyası Tarih Dergisi*. 11: 32-40.
- SUN, S. (1965). *1897 Osmanlı-Yunan Harbi*. Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harb Tarihi Dairesi Resmî Yayınları.
- Tahsin Paşa (2017). *Sultan Abdülhamid'in Sırdaşı Tahsin Paşa'nın Yıldız Sarayı Hatıraları*. İstanbul: Yakın Plan Yayınları.

TOPAL, S. (2011). *Filibe Türklerinin Sesi Hamiyet Gazetesi (R. 1312-1313/M. 1896-1897)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo İdea (1985). Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

UÇAROL, R. (2013). *Siyasi Tarih [1789-2012]*. İstanbul: Der Yayınları.

Ziya Şakir (2011). *1897 Türk-Yunan Muharebesi ve Sultan Hamid'in Gizli Siyaseti*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

Sadaret Mektubi Kalemî Evrakı (A. MKT) (04), 43/66.

Sadaret Mektubi Mühimme Kalemî Evrakı (A. MKT. MHM), 540/23.

Bâb-ı Âlî Evrak Odası (BEO), 925/69311, 937/70271, 948/71049, 948/71073, 950/71190, 950/71194, 951/71271, 1042/78360, 1043/77366, 1043/78177, 1043/78208, 1044/78277, 1050/78699, 1061/79510.

Dâhiliye Nezâreti Mektubî Kalemî (DH. MKT), 2083/21, 2085/89.

Dâhiliye Nezareti Şifre Evrakı (DH. ŞFR), 208/85.

Dâhiliye Nezâreti Tesrî-i Muamelât (DH. TMİK.M.), 32/34.

Hariciye Nezareti Siyasi (HR. SYS), 1746/57.

İrade Taltifat (İ. TAL), 121/60.

Yıldız Mütenevvî Maruzat Evrakı (Y. MTV), 154/144.

Yıldız Perakende Evrakı Askeri Maruzat (Y. PRK. ASK), 31/41, 112/114, 120/74, 122/2, 122/9, 122/16, 122/103, 123/37, 123/42, 124/28, 126/58, 127/12, 127/61, 127/91, 131/30.

Yıldız Perakende Evrakı Başkitabet Dairesi Maruzatı (Y. PRK. BŞK), 51/54, 51/117.

Yıldız Perakende Evrakı Hariciye Nezareti Maruzatı (Y. PRK. HR), 24/21.

Yıldız Perakende Evrakı Posta Telgraf Nezareti Maruzatı (Y. PRK. PT), 12/96.

Yıldız Perakende Evrakı Umumi (Y. PRK. UM), 38/22.

Yıldız Perakende Evrakı Adliye ve Mezahib Nezareti Maruzatı (Y. PRK. AZN), 17/27.

Yabancı Arşiv (YB), 21/104-38, 21/104-39, 21/104-108, 21/104-109.

Sürelî Yayınlar

Düstur (1937). Cilt. 5, Birinci Tertip, Ankara: Başvekâlet Matbaası, 656-695.

İkdam, nr. 986, nr. 993, nr. 1014, nr. 1018, nr. 1023.

Sabah, nr. 2655, nr. 2668, nr. 2672, nr. 2673, nr. 2675, nr. 2680, nr. 2682.

Servet-i Fünun, nr. 319 (İlave Kısmı), nr. 324 (İlave Kısmı).

Tercüman-ı Hakikat, nr. 5735-532, nr. 5742-539, nr. 5748-545, nr. 5750-547, nr. 5752-549, nr. 5756-553.

EXTENDED ABSTRACT

The ultimate goal of the Greeks within the scope of their historical ambitions is to realize the Megali Idea. This included establishing Western Thrace, Thessaloniki, the Aegean islands, the Dodecanese Islands, Crete, Western Anatolia, Cyprus, Imbros, Tenedos, and Pontus Greek State in the Black Sea, as well as resurrecting the Eastern Roman (Byzantine) Empire by capturing Constantinople. After separating from the Ottoman Empire, Greece achieved significant success in terms of the expansion of their territory. However, especially Russia played an active role in the achievement of this success.

The main cause of the 1897 Ottoman-Greek War was Greece's desire to include the island of Crete in its territory. Earlier in history, the Greek administration provoked the Greeks on the island to revolt against the Ottoman Empire multiple times, and succeeded in obtaining concessions from the Ottoman Empire with the intervention of the Great Powers (Britain, Russia, France, Germany, Austria-Hungary, and Italy). However, by the early 1890s, the Greeks thought that they could fight the Ottoman Empire alone and that they would win in war. Therefore, they ignored the requests and suggestions of the Great Powers before the war. The 1897 Ottoman-Greek War started on April 17 and ended on May 20, with the signing of the armistice. The war did not go as the Greeks wanted and ended in a heavy defeat. They aimed to reach Thessaloniki within a short period of time, but the exact opposite happened: the way to Athens opened up to the Ottoman military forces. Russia help saved the Greeks from an even heavier defeat.

In the 1897 Greek War, volunteer soldiers within the Ottoman military organization also contributed to the victory of the Greek War. Pursuant to the 1886 Conscription Law, volunteer applications were registered under the Ottoman Empire. The proximity to the fronts and the attacks of Greek soldiers and gangs crossing the Ottoman borders caused outcry across the region, which led to volunteer applications mainly from Rumelia. However, there were voluntary applications from all over the Ottoman Empire. The declaration of war by the Ottoman authorities was seen as a satisfying development by the public. This is reflected in the fact that volunteers lined up in long queues in front of military centres. Although people from all walks of life and ages signed up, as mentioned before, enrolment was carried out under the 1886 Conscription Law. The official correspondence of the period and newspapers frequently reported that those whose applications were not accepted were in great distress and insisted on enrolling. Volunteer soldiers, were filled with devotion and love for their homeland. They were sent to the fronts with great enthusiasm with the participation of all segments of the population. Food, clothing, and money were donated to them on their departure, and similar aid was provided for the families they left behind. Volunteer soldiers who successfully fought on the fronts were – if they survived – welcomed with the same enthusiasm when they returned home.

Non-Muslim Ottoman citizens also signed up to fight as well alongside their Muslim counterparts. Therefore, they also had a share in the success achieved. In fact, those who showed success during the war and those who performed their duties faithfully were awarded medals of different ranks or the Greek War Medal (which was unique to this war). Only those who wanted to join the war on the Greek side were not allowed to leave the country, but if they somehow joined the Greek side, they were denaturalized.

The Ottoman administration politely rejected the volunteer applications of foreigners, taking into account the difficulties they would cause in maintaining military discipline and the lack of need for soldiers. Greek volunteer soldiers included foreign soldiers of various nationalities, predominantly Italians. The fact that Greek and foreign volunteer soldiers often clashed with one other – and with severe consequences –

beautifully illustrates the Ottoman administration had made the right decision. Apart from that, during the war, Ottoman volunteer soldiers were more disciplined, had a high sense of duty, and were superior in quality compared to the Greeks.

In this study, we shall discuss the outbreak of the Ottoman-Greek War in 1897, the registration process of volunteer soldiers on the Ottoman side, their deployment to the battlefield (if accepted), and their return home. To do so, we shall draw from Ottoman archival documents and newspapers of the period alongside similar studies.